

SEZAI KARAKOÇ ESERLERİNDE DÜNYEVİ HAYATA BAKIŞ

■ Feyza TURHAN

Her insanın dünya hayatından beklentileri vardır. Aslında sabit bir yaşantı içerisindeyiz. Sabah gözlerimizi açtığımızda ölümün yarım halinden arınmış oluruz, gece ise yeniden kendimizi yanı ölümün kollarına atarız. Bunu tam olarak ölene dek her gün düzenli şekilde yaparız. Edebiyatçılarımız da bazen dünyevi hayatı nasıl yaşadığımızı, daha doğrusunu söyleyecek olursam dünyevi hayatın direkt olarak kendisini sorguluyor. Sezai Karakoç da aslında bu sorgulayışa dahil olan edebiyatçılarımızdan biri.

Sezai Karakoç öyle üretken bir kalem ki, eli yedi eseri var ve bu eserlerin yirmi yedisini, düşüncelerini ifade ettiği düz yazı eserleri. Şiirlerinde de düz yazılarında da dünyevi hayatın geçiciliğinden bahsediyor ve bunu yaparken okuyucuyu düşündürüp bir yandan da okuyucuda dünyevi hayatın geçici olduğuna dair bir farkındalık oluşturuyor. Karakoç'un dünyevi hayata dair düşündüğü tek şey geçici olması da değil. İnsanların kendi zihinleriyle olan savaşını da eserlerinde ele alıyor. Örneğin "İslam'ın Dirilişi" adlı eserinde "Düşüncede Diriliş" başlığı altında "Düşünce köklerimiz ve düşünce kaynaklarımız kireç bağlamış gibi, içine girdiğimiz hiçbir değişme oluşunu kritik edemiyoruz." diyerek insanın bu dünyevi hayatta kendisine verilen aklı nasıl kullandığını, bu aklın hayatta görülebilecek değişimlere yatkın olup olmadığını anlatıyor. İnsanın, o değerli aklını nasıl harcadığını açıklıyor, insanı eleştiriyor. Ben bu cümleyi okuduğumda fark etmiştim ki Karakoç, eleştiriyi eserlerinde sanki bir aşkın yemeğini tamamlamak için malzemelerine eklediği baharat gibi kullanıyor. Tam yerine oturuyor kelimeler, eleştiriler.

Hızlıla Kırk Saat isimli eserindeki ilk şiirinde insanlara sitem ediyor, Karakoç. Bu dünyevi hayatta insanların bazı şeyleri "göstermeyi", "yapmak"tan daha çok sevdiklerini "Her evde kutsal kitaplar asılıydı / Okuyan kimseyi göremedim / Okusa da anlayamıyordum" dizeleriyle belirtiyor. Dünyevi hayatı, sadece sonu olan bir gerçeklikmiş gibi göstermiyor; bu sonlu hayatın yaşandığı anlarda olanları, bu hayatta yaşayanları da anlatıyor bize.

Aslında Sezai Karakoç'un eserlerinden hayatın bir imtihan olduğunu ve her imtihan gibi hayat imtihanında yorucu olduğu anlaşılıyor. Çünkü Karakoç'un eserlerinden dünyevi hayata baktığımızda yaşamın ne kadar zor olduğunu görüyoruz. Yazar, bu zorluktan çağı sorumlu tutmuş gibi görünüyor çünkü Diriliş Neslinin Amentüsü eserinde "Geldik, çağı gördük ve ürperdik." cümlesini kaleme alıyor.

Sezai Karakoç'a göre insan bir yerden sonra kaderine

Geçtiğimiz yıl kaybettiğimiz şair,
yazar ve fikir adamı Sezai
Karakoç'u hayırla yâd ediyoruz.

" Baharı yaz uğruna tükettik,
Aşkı naz uğruna.
Ve papatyaları seviyor sevmiyor uğruna.
Derken ömrü tükettik bir hiç uğruna..."

Sezai Karakoç

hükmedemiyor. Yazar, Zamana Adanmış Sözler'ine yazdığı "Sakin kader deme kaderin üstünde bir kader vardır/ Ne yapsalar boş, göklerden gelen bir karar vardır" dizeleriyle insanın tüm çabalarının sonuçlarını belirleyecek olanın, kader olduğunu söylüyor. Bu hayatın bazen ne kadar acımasızca olduğunu fark ettiriyor bizlere. Yine kargın bir bakış açısına rastlıyoruz.

Ama Karakoç, hayata dair her şeyi kadece bağlayıp çabadan uzak durmayı da desteklemiyor. Bunu da 'Mevlana' isimli eserinde "İlerleyecek bir ruh için en büyük engel, alışkanlıklardır." diyerek belirtiyor. Yazara göre insanın ruhi olarak ilerlemesi için zincirlerini kırması gerekiyor. Mesela günlük planlar yapıp tüm planlarını günü gününe tamamlayan bir insanın geç uyanmak gibi bir alışkanlığı varsa bunu kırması gerekiyor. Bir insan de-presif bir karakterdeyse artık alışkanlık haline gelmiş üzüntü yavaş yavaş soldurması gerekiyor. Ne kadar da doğru demiş Sezai Karakoç. Gerçekten, insan kendisini verimden alıkoyan alışkanlıklarından arındığında verimli oluyor; daha da tatmin olmuştur bir ruhla hayat yolculuğuna devam ediyor. Anlıyoruz ki Sezai Karakoç'un bu eserindeki dünyevi hayata bakışı da insanın bu hayatta ruhani olarak ilerlemek istiyorsa alışkanlıklarının esareti altında kalmaması gerektiği yönünde.

Sezai Karakoç'a göre insan, dünya üzerindeki hay-

atında bilgisiz kalmamalı, cehaletin elinden tutmamalı, kaptırsız yaşamamalıdır. Hatta her evde bir kütüphane olmalı, varlığı somutlaşmasa dahi fikir olarak bir evin içinde dolaşmalıdır. Bunu da en net belirttiği cümlesi "Varolma Savaşı 1" eserindeki "Her eve kütüphane fikri sokulmalıdır." ifadesidir. İnsanlar en azından kitabın insanlığı nasıl aydınlatmış olduğunu, edebiyatın ışığı altında yaşayacakları hayatın ne denli aydınlık olacağını farkında olmalılardır. Bu sonlu hayatı insan asla bilgisizce tüketmemeli, hayatın kendisini cahil bırakmasına izin vermemelidir.

Kıscacı Sezai Karakoç insanların bu hayatı yaşarken aslında sonlu bir dünyada olduklarının farkında olmalarını, bu sonlu dünyada insanlığı kendisine çeken cehalete kapılmalarını ne kadar anlamsız olduğunu bilmelerini, evlerindeki kutsal kitapların görünümlük değil de ibretlik olduğunu anlamalarını, gördüklerini sadece görmekle yetinmeyip bir de gördüklerinden ders çıkarmalarını savunmuştur. Ettiği veryansınlar hayata isyan değildir, asıl isyan insanların bir kaban misali üzerlerine geçirdikleri cehaletedir. Sezai Karakoç, aslında okurlarının gündelik hayatlarında bunlardan korunmalarını, cehaletin alacakaranlığı yerine ilmin parlaklığı altında huzurla hayat yolunda yürümelerini istemiştir. Bize de okurları olarak eserlerini sadece görebilmek değil, anlamak da düşer.

KORKUYU BEKLERKEN VE YABANCILAŞMA

İnsanoğlu gerçekte ne hayalinde oluşturduğu varlık ne de olması gereken varlık değildir.

■ Sudem ÖZKAYA

İnsanın varlığı toplumsal yapı tarafından belirlenmekte ve toplumsal süreçte gerçekleşen insanın varlığı da insanın özünü çelişmektedir. Bu iki ilişkinin çelişmesiyle de insan bulunduğu topluma yabancılaşır.

Topluma yabancılaşmaya Korkuyu Beklerken'in her hikâyesinde rastlayabiliriz. Hikâyelerin bütün karakterleri belli özellikleriyle toplumdan ayrılmakta, soyutlanmakta ve toplumda kendilerine ait bir yer bulamamaktadırlar.

1. Beyaz Mantolu Adam
"Kalabalık bir topluluk içindeydi. Başarısızdı. Parası yoktu."

Tepkisizliğiyle bir nevi topluma karşı tepkisini koyan Beyaz Mantolu Adam hikâye boyunca sürekli oradan oraya sürüklenmekte, insanlar tarafından kullanılmakta ve bir eşya olarak görülmektedir. O, insanlara karşı tepkisiz kaldıkça insanlar onun üzerine gelmekte ve tepkisizliğinden yararlanıp davranışlarının dozunu arttırmaktadırlar. Tepkisizliğiyle toplumdan soyutlanan Beyaz Mantolu Adam, insanlara olan son tepkisini de sessizce denizin derinliklerine doğru ilerleyerek vermiştir. Ve ölümünde bile çevrede bulunanlardan hiç kimse bu ayrıkı anlamak için bir çaba göstermemiş, yardım dahi etmemişlerdir.

Hikâye boyunca okuyucu diğer hikâyelerdeki karakterlerin aksine Beyaz Mantolu Adam'ın zihnine adım atamıyor, neler düşündüğünü göremiyor. Beyaz Mantolu Adam sadece topluma değil okuyucuya karşı da tamamen bir yabancı.

2. Unutulan

"Ne yapmışsa korkusuna rağmen yapmıştı hayatı boyunca. Yoksa çoktan kaybolup gitmişti."

"Her şeyi bildiği halde duygulanamayan bir ifade. Görünüşüne bakma, içim öldü artık diye korkuturdu beni. İnanmazdım."

Unutulan hikâyesinde ise topluma yabancılaşmadan çok bireylerin birbirine olan yabancılaşması ele alınır. Hikâyenin kahramanı

yıllar sonra tavan arasına çıktığında eski sevgilisinin cesediyle karşılaşır. Sevgiliyle yaşanan ağır bir tartışmadan sonra onu tavan arasında unutmuş ancak bu konu hakkında düşünmek istememiş ve eski sevgilisinin bir şekilde tavan arasından çıkmış olduğuna inanmıştır. Yaşadıkları kavga-dan sonra karakterimiz hiçbir şekilde eski sevgiliyle iletişimi kurmaya çalışmamış, aramamış, sormamış adeta sevgilisini unutmuştur. Yıllar sonra cesediyle karşılaştığında ise geçmişini düşünmeye ve sevgiliyi intihar ettiği için ona sinirlenmeye başlar. Sonuçta bu konu hakkında daha öne konuşmuşlardı, ona "Nasıl

olursan ol, var olduğunu bilmek yeter bana" demişti. Ancak geçmişini hatırladıkça onu unutanın kendisi olduğunu fark eder. Unutulan hikâyesinin kahramanı ve onun eski sevgiliyi geçmişte de birbirlerine yabancıydılar, hiçbir zaman gerçeği birbirlerini anlamadılar. "Bir şey yapaydı ben bilirdim; her şeyi söylerdi bana. Öyle konuşmuştuk."

3. Korkuyu Beklerken

"Ben ucuz bir romandım. Yarı, kötü bir edebiyatın bile bir gerçekliği vardır. Can sıkıcı taktitleri bile benden geçti. Ben yoktum; hatta ben yokum, olmadım diyemeyecek bir yerdeyim; kelimeler bile yan yana gelerek beni tanımlamak istemezlerdi."

Korkuyu Beklerken hikâyesi, toplumsal yabancılaşmanın yanı sıra bireyin kendine olan yabancılaşmasını da bariz bir şekilde ele almıştır. Hikâyenin ana karakteri tercihleriyle, hayatıyla toplumdan uzak bir bireyken aldığı gizemli mektupla kendini eve kapatarak daha da toplumdan soyutlanır. Eve kapanmasıyla da kendi benliğiyle, düşünceleriyle yüzleşmek zorunda kalır. Kendisiyle vakit geçirdikçe kendi düşünceleriyle ve toplumun düşünceleriyle daha çok çatışmaya başlar. "Ne tabiatı ne insanları ne de olup bitenleri hiç sevmemişim; kendimi bile, kendi yaptıklarımı bile." Hikâyenin sonunda ise topluma ve kendi benliğine tepki olarak o da tehdit mektupları yazar, sadece yazmakla kalmayıp kimseden korkmadığını söyleyerek suçunu da itiraf eder.

İNSANOĞLUNU KAÇINILMAZ BİR SON BEKLİYOR

■ Kevser ERTEM

Bilim insanları, iklim değişikliğinin hayvanların doğal yaşam döngülerini potansiyel olarak yıkıcı bir etki yaratacak şekilde altüst ettiği konusunda yıllardır uyardılar. Birleşmiş Milletler tarafından yayınlanan yeni bir rapor bu değişiklikleri dünyanın en acil ortaya çıkan çevre krizlerinden biri olarak tanımlıyor ve acil eyleme ihtiyaç duyuyor. Ancak belki de en çarpıcı olanı, ısınma sıcaklıklar ve aşırı hava koşullarının yol açtığı yaşam döngüsü değişikliklerinin, dünyadaki türlerin doğal ritimlerini, çoğu zaman uyum sağlamak için çok hızlı bir şekilde etkilediği konusunda uyarıyor. Bu değişiklikler mevsimden mevsime basit görünse de ticari tarımı ve balıkçılığı mahvetme potansiyeline sahipken kelebeklerden balinalara kadar savunmasız türleri de tehdit etmekte.

Sürekli artan nüfus ve buhar gücüne çalışan makinelerin makineleşmiş endüstriyi doğurmasıyla ortaya çıkan sanayi devrimiyle tüketilen fosil yakıtlarındaki artış, atmosferdeki sera gazlarının (karbondioksit, diazotoksik, metan, halokarbon, ozon, karbon monoksit) artmasına ve bunun sonucunda küresel ısınmada büyük bir artış meydana gelmesine neden olmuştur.

Mevcut sera gazı emisyonlarının gidişatı devam ederse, küresel ısınmanın 2050 yılına kadar dünyadaki hayvan ve bitki türlerinin üçte birinden fazlasının yok olmasına yol açması bekleniyor. Bu biyolojik çeşitliliği geri döndürülemez bir şekilde azaltacak ve dünya genelinde hem ekosistemleri hem de insan toplumlarını değiştirecek feci bir kayıp. Aslında, küresel ısınma nedeniyle bir milyondan fazla tür gelecekte yok olma riskiyle karşı karşıya olabilir ve ilk yok oluşları önceden bahsedildiği gibi hayvanların yaşam döngülerinin değişimlerinden, yok olan yaşam alanlarından, hayvan türlerinde meydana gelen fiziksel ve ruhsal değişimlerden kolaylıkla tahmin edilebilir.

Türler, içsel değerlerine ek olarak, insanların hayatı hizmetler sağlayan ekosistemlerde önemli roller oynarlar. İklim değişikliği, habitat kaybı gibi tehditlerle etkileşime girerek türlerin azalmasını daha da şiddetlendiriyor. Türlerin ve ekosistemlerin azalması daha sonra iklim değişikliğini hızlandırabilir ve durumu daha da kötüleştiren bir geri bildirim döngüsü yaratabilir. Bu sadece hayvanlar ve yaşayan diğer canlılar için değil aynı zamanda insanlar için de büyük tehdit. Ayrıca iklim değişikliğinin en küçük türler üzerindeki etkileri, besin zinciri boyunca ekosistemleri ve diğer türleri tehdit edebilir. Örneğin, Arktik Okyanusu'ndaki artan deniz buzu erimesi ve okyanus asitleşmesi, kril popülasyonlarını azaltıyor ve birincil besin kaynağı olarak kril'e bağlı olan balinaların, penguenlerin ve fokların hayatta kalmasını tehdit ediyor. Besin zincirinin en alt sınırlarında yer alan türler genellikle iklim değişikliğinden ilk etkilenenler arasında yer aldıkları için, tür kaybının tüm etkileri on yıllar boyunca görülmeyebilir. Araştırmacılar, kril popülasyonlarının neslinin tükenip tükenmeyeceğini tahmin etmenin anahtarının, ortalama yıllık sıcaklığın aksine maksimum yıllık sıcaklık olduğunu buldu. Bu dikkate değerdir çünkü ortalama sıcaklıklar tipik olarak iklim değişikliğini ölçmek için belirteçler olarak kullanılır. Ocak ayının 141 yılın en sıcak ocak ayı olarak rekorlar kitabına girmesi ve bilim insanlarının 2020'nin kayıtlardaki en sıcak beş yıldan biri olacağını öngördüğü istatistiksel analizlerle, araştırmacılar dünya çapında daha fazla yerel yok oluş olacağına inanıyorlar. Ve yavaş sıcak dalgalanım önümüzdeki on yıllarda potansiyel olarak daha tehlikeli hale gelmesiyle, can kaybı potansiyeli muhtemelen ancak buradan artacaktır. Ancak, iklim değişikliğini ele almak için toplu bir çaba gösterilirse bu sayının düşebileceğini söylüyorlar. Yüzlerce tür, aşırı sıcaklık veya okyanusların ısınması nedeniyle yok olmaya devam ediyor ancak küresel olarak çok fazla hayvan neslinin doğrudan iklim değişikliğiyle bağlantılı olduğu görüldü. Uzmanlar küresel sıcaklıklar artmaya devam ederse, dünyanın önümüzdeki on yıllarda iklimle ilgili çok daha fazla neslin tükenmesini bekliyorlar.

Bir rapora göre, küresel sıcaklıklar sanayi öncesi seviyelerin 4 santigrat derece üzerine çıkarsa –ki bu çok yüksek seviyelerde sera gazı emisyonlarını varsayan bir senaryodur – bitki ve hayvan türlerinin yarısı tehdit altında olabilir. Bu ısınma seviyesinde, dünya yağmur ormanlarını, yosun ormanlarını ve tropik mercan resiflerini kalıcı olarak değiştiren toplu ölümleri ve yok oluşları görülmüştür. Diğer bir rapora göre, küresel sıcaklıklar 1,5 santigrat dereceye ulaşsa bile, kara türlerinin %14'ünün varan yüksek yok olma riskiyle karşı karşıya kalabilir. IPCC raporunun geçen yılki bölümünde, insan kaynaklı emisyonların, gezegenin son 170 yılda 1,1 santigrat derece ısınmaya yol açtığı ortaya çıktı. 2 derecenin altında ısınma, kara türlerinin %18'ine kadar yüksek yok olma riski altında olabilir. Bu risk 3 derece ısınmada %29'a, 4 derecede %39'a ve 5 derecede %48'e kadar yükseliyor. Omurgasız türleri, orta düzey ısınma (3,2 santigrat derece) nedeniyle en yüksek yok olma risklerinden birine karşı karşıya. Bu senaryoya göre, semenderlerin %24'ü ve amfibilerin %11'i dahil omurgasızların %15'inin soyu tükenebilir. Küresel sıcaklıklara ne olursa olsun, türlerin yok olmasının iklim değişikliğinin geri döndürülemez bir etkisi olduğu belirtiliyor.

İklim değişikliği aynı zamanda tüm ekosistemleri yeniden organize ediyor. Bitkiler ve hayvanlar, ölümci sıcaklıklardan kaçmak için (bir zamanlar) daha soğuk iklimlere, yani kutuplara, dağ yamaçlarına veya daha derin sulara doğru hareket ediyor. İncelenen tüm türlerin yaklaşık yarısı kutuplara veya daha yüksek yerlere taşındı. Bu kaymalar özellikle on yılda ortalama 59 kilometre (37 mil) seyahat ettikleri denizlere fark ediyor. Örneğin çok sayıda Atlantik uskumru, Birleşik Krallık ve İskandinavya yakınlarındaki sulardan İzlanda'ya taşınarak balıkçılık haklarıyla ilgili jeopolitik gerilimleri tetikledi. Isınma iklimi hayvanların neslini başka şekillerde de etkiliyor. Daha önce bahsedildiği gibi türlerin buna bağlı küçülmesi de nesillerinin devamı için bir tehlike oluşturuyor.

Görüldüğü üzere insanların bilingsizce kullandığı zararlı her türden şey sadece kendilerine değil etrafındaki canlıların özellikle hayvanları da yaşam alanlarından fiziksel özelliklerindeki değişimlere kadar doğrudan etkilemekte. Buna bağlı olarak öyle savunmasız canlılar için iklim değişikliğini azaltmaya yönelik çabalar, iklim hedeflerine ulaşmayı, yaşam alanlarını korumayı ve güvence altına almayı ve türlerin uyum sağlamasına yardımcı olmayı içeren bir yaklaşımı gerektirir. Bunun, iklim değişikliğinin türler üzerindeki etkilerini azaltmada ve ekosistemlerin türler için yaşam alanları ve insanlara geniş kapsamlı hizmetlerini sağlamaya devam etmesini sağlamada en büyük etkisi olacaktır.

BİR SANAT ESERİNİN HİKAYESİ "La Estrella Herida"

■ Kubilay Efe EROL

Sanatçı Rebecca Horn tarafından dizayn edilen bu heykel, 2014 yılında Barcelona'da, eskiden fakir bir balıkçı kasabası olan La Barceloneta' da yaptırılmıştır. Oyuncuğa benzeyen dört adet paslı metal ve cam küplerden yapılan bu heykelin adı 'Yaralı Yıldız' anlamına geliyor.

Sanatçı bu eserin insanların hayatlarında noksan kalmış dört şeye atıfta bulunmaktadır. Sanatçının atıfta bulunduğu bu dört şey:

Asla gerçekleşmemiş hayaller,
Bir zamanlar hayatla dolu olup artık boş olan yerler, Olabilecekken olamamış şeyler,
Ve çok kısa olan gençliklerdir.

Ayrıca sanatçı heykelin konumunu da özenle seçmiştir. Heykelin bulunduğu nokta eskiden fakir bir balıkçı kasabasıydı. Fakir ailelerin erkekleri ailelerini geçindirmek adına denize açılır ve neredeyse bütün günlerini avlanmakla geçirirlerdi. Ancak maalesef ki avlanmaya çıkan erkeklerin evlerine geri dönememesi sık yaşanan bir durumdur. Sanatçı da bu yaşananların unutulmaması adına bu kasabayı konum olarak seçmiştir.

Bu sanat eserine baktığımız zaman sanatçının kendine göre anlamlandırdıklarının dışına çıkıp, eseri kendimiz yorumlamak gayet basit. İnsan eseri kendine göre yorumlayıp kendisi için gerçekleşmemiş şeyleri düşünebilir. Belki de insan bu eser sayesinde her zaman istediği ama yapamadıklarının peşine düşebilir. Eser çok kolay bir şekilde ilham kaynağı haline gelebilir.

